

પ્રવચન નં. ૧૦૦, ગાથા-૯૬, શનિવાર, માગશર વદ ૫, તા.૦૮-૧૨-૧૯૭૯

‘નિયમસાર’ ગાથા-૯૬. એની ટીકા. ફરીને લેવાની છે ને?

‘આ, અનંતચતુષ્ટયાત્મક નિજ આત્મા...’ પહેલી વ્યાખ્યા એ કરી, કે આ નિજઆત્મા અંદર કેવો છે? અનંતચતુષ્ટયસ્વરૂપ. અનંતજ્ઞાન, અનંતદર્શન, અનંતઆનંદ, અનંતવીર્ય, ‘અનંતચતુષ્ટયાત્મક નિજ આત્મા...’ અંદર પોતાનો આત્મા. દરેકનો આત્મા. એના ધ્યાનનો ઉપદેશ છે. એ ધ્યાન છે એ પર્યાય છે. આ પહેલો કીધો એ આત્મા કીધો. ત્રિકાળી આત્મા અનંતજ્ઞાન, દર્શન, ચતુષ્ટયસ્વરૂપ, એનું ધ્યાન અને એની એકાગ્રતા, તેનો આશ્રય, તેનો ઉપદેશ છે આ. પ્રત્યાખ્યાનની વાત છે ને? પરચખાણની વાત.

‘સમસ્ત બાહ્ય પ્રપંચની વાસનાથી વિમુક્ત...’ કોને કહે છે કે આ શિખામણ દેવામાં આવી છે. ‘સમસ્ત બાહ્ય પ્રપંચની વાસનાથી વિમુક્ત...’ છે. વિકલ્પ આદિ બહારની વાસનાની વૃત્તિઓ, શુભની પણ વૃત્તિઓથી વિમુક્ત છે. આહાહા...! દેહની ક્રિયા અને વાણીની ક્રિયાની તો વાત જુદી, એ તો જડ છે. અંદરમાં વિકલ્પની વૃત્તિ ઊઠે રાગ. દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ આદિ એ વાસનાથી વિમુક્ત છે. ‘નિરવશેષપણે અંતર્મુખ...’ અને અંતર્મુખ રહેવામાં બાકી કાંઈ રાખ્યું નથી. અંતર્મુખ જેનું વલણ છે. આહાહા...! આત્મા અંતર અનંતચતુષ્ટય તેના તરફ પૂરેપૂરું અંતર્મુખ, અવશેષ-કાંઈ બાકી રાખ્યા વિના નિરવશેષ. અંતર્મુખ ચૈતન્ય ચતુષ્ટય આત્મા, અનંતજ્ઞાન-દર્શન-આનંદ વીર્ય, એમાં જેનું વલણ એટલે ઝુકાવ છે. બાકી કાંઈ રાખ્યા વિના, પર્યાય આશ્રય પણ નહિ એટલે પૂર્ણ-પૂર્ણ આશ્રયે એને જેનું ધ્યાન છે.

‘અંતર્મુખ પરમતત્ત્વજ્ઞાની જીવ...’ આહાહા...! પરમતત્ત્વજ્ઞાની જેને પરમઆત્મા અતીન્દ્રિય આનંદનો અનુભવ, રાગના વિકલ્પથી ભિન્ન પડીને આ પરચખાણ એને કહે છે. એવા જીવને શિખામણ દેવામાં આવી છે. આવા જીવને શિખામણ દેવામાં આવી છે. આહાહા...! ‘કયા પ્રકારે? આ પ્રકારે :— સાદિ અનંત...’ આત્મામાં જે કેવળજ્ઞાન, કેવળદર્શન થાય છે. એ સાદિ અનંત છે. અનાદિથી પર્યાય નથી. અનાદિથી અંદર ચતુષ્ટયની શક્તિ છે. અનંતજ્ઞાન-દર્શન-આનંદ-વીર્ય. પણ પર્યાય છે તેની સાદિ છે. સાદિ એટલે આદિ છે. અને એનો અંત નથી.

‘સાદિ-અનંત અમૂર્ત...’ પ્રભુ તો અમૂર્ત છે. આહાહા...! ‘અતીન્દ્રિયસ્વભાવવાળા...’ અતીન્દ્રિયસ્વભાવવાળું આત્મતત્ત્વ, એને ‘શુદ્ધસદ્ભૂતવ્યવહારથી...’ શુદ્ધસદ્ભૂતવ્યવહારથી નિશ્ચયથી અત્યારે નહિ, પછી નિશ્ચયથી કહેશે. જે કહેવાનું છે ચતુષ્ટયનું આ ધ્યાન એ પછી કહેશે. પણ પહેલા ધ્યાનની પર્યાય આવી થાય. કેવળજ્ઞાન, કેવળદર્શન, અનંત આનંદ એ સદ્ભૂતવ્યવહારનય છે. નિશ્ચયનય નહિ. આહાહા...! કેમ કે નહોતી તે પર્યાય પ્રગટી

છે. અને પર્યાય છે તે વ્યવહાર છે. અને એનામાં છે માટે સદ્ભૂત છે. પણ પર્યાય છે માટે વ્યવહાર છે. અને શુદ્ધ છે, પવિત્ર છે માટે શુદ્ધ છે.

કેવળજ્ઞાન, કેવળદર્શન, અનંતઆનંદ અને અનંતવીર્ય એ શુદ્ધસદ્ભૂતવ્યવહારનયથી પર્યાયમાં પ્રગટ થયેલા છે. કોની પેટે? દૃષ્ટાંત છે. ‘શુદ્ધ સ્પર્શ-રસ-ગંધ-વર્ણના આધારભૂત...’ એક પરમાણુ લેવો, એક પરમાણુ જુદો. એનો ‘શુદ્ધ સ્પર્શ-રસ-ગંધ-વર્ણના આધારભૂત શુદ્ધ પુદ્ગલ-પરમાણુ...’ એ સદ્ભૂત વ્યવહારનય થયો. ગુણી જે પરમાણુ, એનો ‘શુદ્ધ સ્પર્શ-રસ-ગંધ-વર્ણના...’ એ ગુણ, ગુણી અને ગુણ એવો ભેદ છે એ સદ્ભૂતવ્યવહાર થયો. સમજાય છે કાંઈ? એક પરમાણુ શુદ્ધ છે, એના સ્પર્શ, રસ, ગંધ, અંદર શુદ્ધ છે. પણ એ ગુણીના ગુણ છે, એનું નામ શુદ્ધસદ્ભૂત વ્યવહાર કહેવામાં આવે છે. નિશ્ચય તો દ્રવ્ય છે. આહાહા...! આ તો દૃષ્ટાંત દે છે.

‘શુદ્ધસદ્ભૂતવ્યવહારથી, શુદ્ધ સ્પર્શ-...’ એ તો ત્યાં કેવળજ્ઞાન કીધું હતું. દૃષ્ટાંતમાં આવે છે. ‘શુદ્ધ સ્પર્શ-રસ-ગંધ-વર્ણના આધારભૂત શુદ્ધ પુદ્ગલ-પરમાણુની માફક...’ શુદ્ધ પરમાણુ એક પરમાણુની માફક... આહાહા...! ‘જે કેવળજ્ઞાન,...’ આત્મામાં થાય. આહાહા...! શુદ્ધ પરમાણુ જે એક છે પરમાણુ. એના શુદ્ધપરમાણુના શુદ્ધ સ્પર્શ-રસ-ગંધ જે ગુણ છે, એ સદ્ભૂતવ્યવહારનયથી છે. શુદ્ધ છે અને એનામાં છે. પણ પર્યાયભેદ છે એને શુદ્ધસદ્ભૂતવ્યવહારનય કહેવામાં આવે છે. સમજાણું કાંઈ?

‘શુદ્ધ સ્પર્શ-રસ-ગંધ-વર્ણના આધારભૂત શુદ્ધ પુદ્ગલ-પરમાણુની માફક...’ એ દૃષ્ટાંત દીધું. એની માફક. શુદ્ધ એક રજકણ છે, એનો શુદ્ધ સ્પર્શ-રસ-ગંધ-વર્ણ છે, એનો આધાર એવો જે ભેદ પડ્યો એ શુદ્ધસદ્ભૂતવ્યવહાર છે. એની ‘માફક, જે કેવળજ્ઞાન,...’ આહાહા...! આત્મામાં જે ઉત્પન્ન થતું કેવળજ્ઞાન એ સદ્ભૂતવ્યવહારનય છે. આહાહા...! ઉત્પન્ન થાય છે ને? પર્યાય છે એ વ્યવહાર છે. અને એનો એનામાં છે એ સદ્ભૂત છે અને શુદ્ધ છે. હવે શુદ્ધસદ્ભૂત વ્યવહારનયથી. છે?

‘અતીન્દ્રિયસ્વભાવવાળા શુદ્ધસદ્ભૂતવ્યવહારથી, શુદ્ધ સ્પર્શ-રસ-ગંધ-વર્ણના આધારભૂત શુદ્ધ પુદ્ગલ-પરમાણુની માફક, જે કેવળજ્ઞાન, કેવળદર્શન...’ વચમાં તો દૃષ્ટાંત દીધો. આહાહા...! દૃષ્ટાંત પણ ઝીણો. એક પરમાણુ છે એ શુદ્ધ છે, બીજા પરમાણુનો કોઈ એને સંબંધ નથી. તેથી એક પરમાણુ જે શુદ્ધ છે, તેના ગુણો શુદ્ધ છે. સ્પર્શ-વર્ણ-ગંધ-રસ શુદ્ધ. એક ગુણી એવો પરમાણુ એના શુદ્ધ જે સ્પર્શ-રસ-ગંધ આદિ એને અહીંયાં શુદ્ધ સદ્ભૂત વ્યવહારનય... કારણ કે શુદ્ધ છે, સદ્ભૂત એનામાં છે પણ ભેદ છે માટે વ્યવહાર છે. આહાહા...! આટલું બધું યાદ રાખવું.

‘એમ...’ એકલો આત્મા એ શુદ્ધ છે. એને આશ્રયે ‘કેવળજ્ઞાન, કેવળદર્શન...’ છે? ‘કેવળસુખ અને કેવળ...’ વીર્ય. શક્તિ એટલે વીર્ય. એવો ‘પરમાત્મા તે હું છું...’ એવી

દશા પર્યાયમાં થાય તે હું છું. એ સદ્ભૂત વ્યવહારનયનો વિષય તે હું છું. પર્યાયમાં હોં. આહાહા...! આવું છે. આવું યાદ કે દિ' રહે? આત્માને જુદો બતાવે છે. પરમતત્ત્વજ્ઞાનીને ધ્યાનનો ઉપદેશ કરે છે. કે પ્રભુ! જેમ પરમાણુ શુદ્ધ છે, એના ગુણો પણ શુદ્ધ છે. પણ એટલો ભેદ પાડવો એ શુદ્ધસદ્ભૂત વ્યવહાર છે. એમ ભગવાન આત્મા દ્રવ્ય છે એ શુદ્ધ છે. પણ એમાંથી કેવળજ્ઞાન, કેવળદર્શન, અનંતસુખ અને અનંતવીર્ય પ્રગટ થાય તે પર્યાય છે. પણ તે શુદ્ધ છે અને સદ્ભૂત એમાં છે. પણ પર્યાય છે માટે વ્યવહાર છે. શુદ્ધસદ્ભૂતવ્યવહારનયે કેવળજ્ઞાન, કેવળદર્શન, કેવળસુખ અને કેવળવીર્ય પર્યાયમાં છે. સમજાય છે? આહાહા...! થોડી ઝીણી વાત છે.

એ 'પરમાત્મા તે હું છું એમ જ્ઞાનીએ ભાવના કરવી;...' એમ શુદ્ધસદ્ભૂત વ્યવહારનયની પર્યાય પ્રગટ કરવા આમ ભાવના કરવી. આહાહા...! જેને આત્માને કેવળજ્ઞાન, કેવળદર્શન અને પરમ આનંદ પ્રગટ કરવો છે એને હું આત્મા નિશ્ચયથી વસ્તુ, પણ પર્યાયમાં કેવળજ્ઞાન, કેવળદર્શન, કેવળઆનંદ, એ મારી પર્યાયમાં સદ્ભૂત તરીકે શુદ્ધ પણ પર્યાય છે માટે વ્યવહાર. શુદ્ધ સદ્ભૂતવ્યવહારનયની ભાવના કરવી. આહાહા...! સમજાય છે કાંઈ? આહાહા...! 'એમ જ્ઞાનીએ ભાવના કરવી;...' 'પરમાત્મા તે હું છું એમ જ્ઞાનીએ ભાવના કરવી;...' પર્યાયમાં આવો છું. આવો છું એમ ભાવના કરવી. આહાહા...! સમજાણું?

પરમાણુ તો પરમાણુપણે છે. શુદ્ધ છે. બીજા પરમાણુ સાથે એને સંબંધ છે નહિ. એના જે શુદ્ધગુણો, એ ગુણી એવો દ્રવ્ય એના ગુણનો ભેદ પાડવો, એ શુદ્ધસદ્ભૂતવ્યવહારનય છે. એમ અહીંયાં ભગવાન આત્મા અનંતગુણનો શુદ્ધ ચૈતન્યતત્ત્વ છે. એમાં કેવળજ્ઞાન, કેવળદર્શનની પર્યાય, એ શુદ્ધ છે. પોતામાં છે, પણ પર્યાય છે એટલે શુદ્ધસદ્ભૂતવ્યવહારનય તેને કહેવામાં આવે છે. પહેલી એ વાત લીધી. એવા કેવળજ્ઞાનાદિ શુદ્ધસદ્ભૂતવ્યવહારનયની ભાવના કરવી. આહાહા...! આવો ઉપદેશ! આવી ઝીણી વાતું લ્યો. શું આમાં કરવું? એ તો કહે છે ને પરમતત્ત્વજ્ઞાનીને આમ કરવું. એનો તો આ ઉપદેશ છે. આહાહા...!

'અને..' એ સદ્ભૂત વ્યવહારનયનો વિષય થયો. કેવળજ્ઞાન પ્રગટ કરવું છે તેની વાત થઈ. પ્રગટ કરવું છે, કેવળજ્ઞાન, કેવળદર્શન, અનંતઆનંદ, અનંતવીર્ય, એ પર્યાય પ્રગટ કરવી છે તેની પહેલી વાત કરી. તેથી તેને શુદ્ધસદ્ભૂત વ્યવહારથી કહેવામાં આવ્યો. આહાહા...! શુદ્ધસદ્ભૂતવ્યવહારથી એ કેવળજ્ઞાન, કેવળદર્શન, અનંતઆનંદ, અનંતવીર્ય જે સિદ્ધને પ્રગટ્યા, કેવળીને પ્રગટ્યા, એ મને પ્રગટે એવી ભાવના કરવી. આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- છું કે થવાલાયક છે?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી :- છું નહિ. છું તો કેવળજ્ઞાની ત્રિકાળી છે. આ તો થવાને લાયકની ભાવના કરવી. ત્રિકાળી શુદ્ધ નથી એ હવે આવે છે. સમજાય છે કાંઈ? આમ ભાવના કરવી. આહાહા...! શુદ્ધસદ્ભૂતવ્યવહારનય છે ને આ તો? પર્યાય છે ને? પર્યાય પ્રગટ કરવાની ભાવના

કરવી. આહાહા..!

એક તો શુદ્ધસદ્ભૂતવ્યવહારનય ને એનો પરમાણુનો દાખલો. પરમાણુમાં શુદ્ધ સ્પર્શ-રસ-ગંધ-વર્ણ એ શુદ્ધસદ્ભૂતવ્યવહાર છે. આહાહા..! એમ આ ભગવાનઆત્મા અંદરમાં જે અનંતજ્ઞાન છે એ તો પછી કહે છે. પણ આ તો પ્રગટ કરવાની પ્રથમ ભાવના કરવી. આ. કેવળજ્ઞાન, કેવળદર્શન, અનંતસુખ અને અનંતવીર્ય, એને પ્રગટ કરવાની ભાવના કરવી. આહાહા..! વ્યવહારની ભાવના કરવી ને રાગ કરવો, દયા પાળવી એ નહિ. એમ કહે છે. આહાહા..! જેમ ચાર જ્ઞાનપણે રહું એ પણ નહિ. ત્રણજ્ઞાન, ત્રણદર્શન, ચક્ષુ, અચક્ષુ, અવધિ. ચાર જ્ઞાન મતિ, શ્રુત, અવધિ, મન:પર્યય, એ પણ નહિ. એ તો અપૂર્ણ છે. આ તો પૂર્ણપર્યાય છે. પૂર્ણ પર્યાય કેવળજ્ઞાન, કેવળદર્શન, કેવળસુખ અને કેવળવીર્ય. એ સદ્ભૂત વ્યવહારના પર્યાયની ભાવના કરવી. આહાહા..! વ્યવહારની ભાવના છોડવી. આહાહા..! સમજાણું કાંઈ?

આવો ઉપદેશ છે. આમાં શું કરવું? હાથ લાગે પડે નહિ. અને વળી કહે પરમતત્ત્વજ્ઞાનીને આવો ઉપદેશ દઈએ છીએ. કે પરમતત્ત્વજ્ઞાનીએ આમ કરવું. એ કરવા જેવું તો આ છે. એ અપૂર્ણ રહેવું એ નહિ. આહાહા..! રાગ કરવો, પુણ્ય કરવા, દયા, દાન કરવા, વ્યવહારરત્નત્રયની ભાવના કરવી એ તો ક્યાંય રહી ગયું. પણ અપૂર્ણજ્ઞાન અને અપૂર્ણદર્શનપણે રહેવું એ નહિ. પૂર્ણ જ્ઞાન, પૂર્ણ દર્શન અને પૂર્ણ આનંદ, પૂર્ણ વીર્યપણે રહેવું, થવું, પ્રગટું એવી ભાવના કરવી. એ શુદ્ધવ્યવહારનયે કીધું છે. એ વ્યવહાર કહ્યો. ઓલા દયા, દાન ને વ્રત, ભક્તિ નથી. અહીંયાં વ્યવહાર અસદ્ભૂતવ્યવહાર કાઢી નાખ્યો છે. આહાહા..! એને તો કાઢી નાખ્યો પણ ચાર જ્ઞાનપણે રહેવું એ પણ કાઢી નાખ્યું.

અહીં તો અનંત કેવળજ્ઞાન, અનંત દર્શન, અનંત આનંદ, એવો જે પર્યાયભાગ, વસ્તુ શુદ્ધ છે, આત્મા દ્રવ્યશુદ્ધ છે, એની આ પર્યાય શુદ્ધ છે. એ અહીં શુદ્ધ-શુદ્ધ સદ્ભૂત વ્યવહારનય છે તેથી તેની ભાવના કરવી. આહાહા..! સમજાય છે આમાં? ઝીણી વાત છે, ભાઈ! અત્યારે ચાલતું નથી એટલે લોકોને લાગે કે વળી આ શું હશે? માર્ગ આ છે, બાપુ! વીતરાગ જૈન પરમેશ્વર ત્રિલોકનાથની ધ્વનિ આ છે. એનો ઉપદેશ આ છે. એને બીજી રીતે ખતવી નાખવો. વ્યવહારથી થશે, વ્યવહાર કરતા કરતા થાશે. એ બધી દષ્ટિ વિપરીત છે. એ ઉપદેશ ઉલટો છે. આહાહા..! છે કે નહિ સામે? આહાહા..!

‘એમ જ્ઞાનીએ ભાવના કરવી;...’ પ્રગટ કરવાની. આહાહા..! પ્રગટ કરવાની ભાષા લીધી નથી. હું આવો જ છું. પર્યાયે આવો છું. એજ મારું સ્વરૂપ એવડું જ છે. આહાહા..! પર્યાયમાં કેવળજ્ઞાન, કેવળદર્શન એવડો જ હું છું. પર્યાયમાં એવડો હું છું. આહાહા..!

મુમુક્ષુ :- ભાવી નયગમનયથી એવી ભાવના કરવી?

પૂ. ગુરુદેવશ્રી :- ભાવી નયગમનય નહિ. શુદ્ધસદ્ભૂતવ્યવહાર છે. નયગમ નહિ. શુદ્ધસદ્ભૂત પોતાની પર્યાય પોતામાં છે. પોતામાં થાય માટે શુદ્ધસદ્ભૂત છે.

અહીં તો જુઓને એમ કીધું કે નહિ? એવું કેવળસુખ આદિ ‘પરમાત્મા તે હું છું...’ તે હું છું. પર્યાય હોં. દ્રવ્ય નહિ. આહાહા...! અપૂર્ણજ્ઞાન, અપૂર્ણદર્શન, અપૂર્ણચારિત્ર અને વીર્ય એ વાત નથી. પર્યાયમાં એમ નહિ. પર્યાયમાં પૂર્ણ કેવળજ્ઞાન એ હું છું. આહાહા...! ધવલમાં એક પાઠ છે. કે સમ્યક્ મતિશ્રુતજ્ઞાન થાય છે. મતિ અને શ્રુતજ્ઞાન સમ્યક્ થાય છે, ત્યારે આત્માનું અંદર સ્વરૂપ શ્રદ્ધાન, તે મતિજ્ઞાન કેવળજ્ઞાનને બોલાવે છે. મતિજ્ઞાન અપૂર્ણ જ્ઞાન રહું એમ નહિ. એવો ધવલમાં પાઠ છે. મતિજ્ઞાન કેવળજ્ઞાનને બોલાવે છે એવો પાઠ છે. કેવળજ્ઞાન આવો.. આવો.. આવો... અલ્પકાળમાં હવે કેવળજ્ઞાન થાવ. આવી વાતું છે.

વીતરાગ જિનપરમેશ્વર એની વાતું, બાપુ! દુનિયામાં ક્યાંય નથી. આહાહા...! એના વીતરાગના ઘર સિવાય ક્યાંય આ વાત નથી. આહાહા...! જેણે કેવળજ્ઞાનમાં ત્રણકાળ, ત્રણલોક જોયા, જાણ્યા. બિરાજે છે ભગવાન. મહાવિદેહમાં સીમંધર ભગવાન બિરાજે છે. એમની આ વાણી છે. એ વાણીને મુનિઓ જગત પાસે જાહેર કરે છે. હવે નિશ્ચય. આ વ્યવહાર હતો. પર્યાય પ્રગટ થઈ તેવો હું છું. આહાહા...! એવો હું છું. પ્રગટ થવાનું છે જ માટે એવો હું છું. એમ જોર કર્યું છે. મને કેવળજ્ઞાન થવાનું છે, કેવળદર્શન થવાનું છે જ. મતિશ્રુતજ્ઞાન સમ્યગ્દર્શન થયું, આ તત્ત્વજ્ઞાન થયું, એને કેવળજ્ઞાન થવાનું છે જ. એથી કેવળજ્ઞાન હું છું. આહાહા...! છે એમાં જુઓ! એમાં કાંઈ આડુઅવળું નીકળે એવું નથી કાંઈ. આહાહા...!

‘કેવળજ્ઞાન, કેવળદર્શન, કેવળસુખ અને કેવળશક્તિયુક્ત...’ સહિત. એવી શક્તિયુક્ત ‘પરમાત્મા તે હું છું...’ આહાહા...! નિશ્ચયની પછી વાત કહેશે. પર્યાયની પહેલી વાત કરે છે. કારણ કે પર્યાય પ્રગટ કરવાની છે. દ્રવ્ય તો પડ્યું જ છે. ‘જ્ઞાનીએ આમ ભાવના કરવી;...’ આહાહા...! આમાં બોલ યાદ રહેવા મુશ્કેલ છે. એટલા બોલ આવે છે. ઓલામાં એકેન્દ્રિય, બેઠેન્દ્રિય, ત્રણેન્દ્રિય, ચોથેન્દ્રિય, પંચેન્દ્રિય, વૈયાવચ્ચ આદિ.. જાવ. મિચ્છામી દુક્કડમ થઈ ગયું સામાયિક. તત્સુત્રીકરણેણં. ક્યાંય ધૂળમાં હતી? આહાહા...! આ તો એકએક લીટી ઘણી ગંભીર, ઘણી ઊંડી. ઊંડી વિચારણા માગે છે. દીર્ઘવિચારથી કહેલું છે. આહાહા...!

તત્ત્વજ્ઞાનીઓએ કેવળજ્ઞાન અને કેવળદર્શન અને છું એવી ભાવના કરવી. આહાહા...! ગજબ વાત છે. પંચમઆરાના સાધુ, પંચમઆરાના જીવ એમ માને અને એમ જાણે. એમ માને, જાણે અને એ ભાવના આમ કરે... આહાહા...! સાધુને આ ભાવના હોય... આહાહા...! વ્યવહાર કરું એ તો નહિ. બીજાનું કરી દઉં, ઉપદેશ દઈને બીજાને સમજાવી દઉં, એ વાત તો નહિ. ક્યાંય રહી ગઈ. આહાહા...! પણ પ્રગટ કરવામાં પણ અધુરી વ્યવહારરત્નત્રય તો નહિ, પણ અપૂર્ણ પણ નહિ. આહાહા...! વાણી તો જુઓ! વાણી. ત્રિલોકનાથ પરમાત્માની આ વાણી છે. આઠ વર્ષનો બાળક તત્ત્વજ્ઞાની એટલે આત્મજ્ઞાની થાય. તત્ત્વ એટલે આત્માનું જ્ઞાન કરે, એ આ રીતે વ્યવહારની ગંધ ઉડાવી દઈ અને પોતાની પર્યાયમાં નિર્મળ કેવળજ્ઞાનાદિ, તે પરમાત્મા તે હું છું. આહાહા...!

આઠ વર્ષનો બાળક મુનિ થાય, દિક્ષીત થાય કે કમંડળ અને પીંછી બે. આહાહા..! જંગલમાં ચાલ્યા જાય. વાઘ અને વરુ, વીંછી ને રીંછ, સિંહ અને વાઘ.. આહાહા..! ત્યાં આ ભાવના હોય છે. આહાહા..! પરનો તો ડર નથી, વ્યવહારરત્નત્રય કરું એ વાત તો નથી. આહાહા..! ધન્ય અવતાર, ધન્ય કાળ. આહાહા..! આવો ઉપદેશ પણ મળવો કઠણ છે. આહાહા..! આવી ‘ભાવના કરવી;...’ ત્યારે ભાવના કરવીનો અર્થ એ જો હોય તો ક્યાંથી કરવી? છે તો નહીં. પણ ભાવના આ કરવી. પર્યાયમાં ભાવના આ કરવી. આહાહા..!

હવે નિશ્ચયથી. હવે દ્રવ્ય આવ્યું. આહાહા..! આ સદ્ભૂતવ્યવહારથી કહી. શુદ્ધસદ્ભૂતવ્યવહારથી આ વાત કરી. હવે નિશ્ચયથી કરે છે. નિશ્ચય હોય તો આ સદ્ભૂતવ્યવહારનય પ્રગટ થાય. આહાહા..! અરે..રે..! શું થાય? જગત લુંટાઈ ગયું છે. ભગવાનના માર્ગ સિવાય, અન્યપણાના માર્ગને માનીને જૈનનો માર્ગ માન્યો છે. આહાહા..! દયા પાળવી, વ્રત પાળવા, ભક્તિ કરવી, પૂજા કરવી, જાત્રા કરવી એ બધાથી ધર્મ થાય, એ બધો અન્યધર્મ છે. એ જૈનધર્મ નથી. ભાવપાહુડની ૮૩ ગાથામાં આ લેખ છે. ‘પૂયાદિસુ વયસહિયં’ એ જૈનધર્મ નથી. આહાહા..! એ વ્રત અને વૈયાવચ્ચ ને સ્વાધ્યાય ને પૂજા ને ભક્તિ એ જૈનધર્મ નથી. અર..ર..ર..! આમાં બતાવ્યું હતું નહિ? ભાવપાહુડ હોં. પાહુડ છે ને?

‘કુંદકુંદાર્યાર્ય’નું વચન છે. ‘કુંદકુંદાર્યાર્યે’ બનાવેલું ‘અષ્ટપાહુડ’ છે. ‘પૂયાદિસુ વયસહિયં પુણ્ણં હિ જિણેહિ સાસણે મણિયં’ જૈનશાસનમાં ત્રિલોકનાથ તીર્થકરે જૈનપરમેશ્વરે જૈનશાસનમાં ‘જિનશાસનમે જિનેન્દ્રદેવને ઇસપ્રકાર કહા હૈ કિ પૂજા આદિકમેં ઔર વ્રતસહિત હોના હૈ વહ તો પુણ્ય હી હૈ તથા મોહકે ક્ષોભસે રહિત જો આત્મા કા પરિણામ વહ ધર્મ હૈ. લૌકિક જન તથા અન્યમતી કઈ કહતે હૈં...’ આહાહા..! જે કોઈ પુણ્ય અને વ્રતમાં ધર્મ મનાવે તે લૌકિકજનને અન્યમતી કહ્યા છે. આહાહા..! આકરું કામ છે. ‘ચીમનભાઈ’! છે? ‘કહતે હૈં કિ પૂજા આદિક શુભક્રિયાઓંમે ઔર વ્રતક્રિયાસહિત હૈ વહ જિનધર્મ હૈ, પરન્તુ એસા નહીં હૈ જિનમતમેં જિનભગવાનને ઇસપ્રકાર કહા હૈ કિ — પૂજાદિકમેં ઔર વ્રતસહિત હોના હૈ વહ તો પુણ્ય હૈ,....’ એ તો પુણ્ય છે. પૂજા, ભક્તિ, વ્રત, જાત્રા, તપસ્યા, અપવાસ એ તો બધા પુણ્ય છે. ધર્મ નથી. અર..ર..ર..! આવી વાત સાંભળવી...

મુમુક્ષુ :- ભાગ્યશાળી હોય એ સાંભળે.

પૂ. ગુરુદેવશ્રી :- આહાહા..! આવો માર્ગ છે. ત્રિલોકનાથ પરમાત્માએ કહેલું ‘કુંદકુંદાર્યાર્ય’ કહે છે.

‘ઇસમેં પૂજા ઔર આદિ શબ્દસે ભક્તિ,....’ ભગવાનની પૂજા એ જૈનધર્મ નથી. એ શુભભાવ છે. ભગવાનની ભક્તિ, નામસ્મરણ, પંચપરમેષ્ઠીનું સ્મરણ એ જૈનધર્મ નથી. એ રાગ છે. અશુભથી બચવા રાગ આવે, પણ એ જૈનધર્મ નથી. ‘ભક્તિ, વંદના,....’ પંચપરમેષ્ઠીને વંદન કરવું, ઉઠબેસ કરીને ૧૦૮ વાર વંદન કરે અને હજાર વાર કરે. ઓલું કરે છે ને

શું કહેવાય તમારે? અપવાસ. ઉપધાન. ઉપધાનમાં ભગવાનની ખૂબ (ઉઠબેસ કરે) અહીં ભગવાન કહે છે, કે બાપુ! એ બધા વ્રત અને તપમાં 'વંદના, વૈયાવચ્ચ આદિક સમજના, યહ તો દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્ર...' પરદ્રવ્યને આશ્રયે છે. માટે એ ધર્મ નથી. એ જૈનધર્મ નથી. 'યશપાલજી' આહાહા...! 'શાંતિભાઈ'! પછી આ 'સોનગઢ'ને નામે કોઈ કહે ને લોકો ન કહે. એય...! વ્યવહારના ઉથાપક છે, નિશ્ચયના સ્થાપક છે. અરે...! પ્રભુ! સાંભળને. વ્યવહાર હોય છે પણ એ શુભરાગ છે, ધર્મ નથી. જૈનધર્મ તો વીતરાગભાવ એ ધર્મ છે. આહાહા...!

અહીં પૂજા, ભક્તિ, વૈયાવચ્ચ 'યહ તો દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્ર કે લિયે હોતા હૈ...' એ તો પરદ્રવ્યને માટે થાય છે. માટે શુભભાવ છે. ધર્મ નથી. 'ઔર ઉપવાસ આદિક વ્રત હૈ વહ શુભક્રિયા હૈ,...' અપવાસ આદિ, અપવાસ. એક અપવાસ, બે અપવાસ, ત્રણ અપવાસ, દસ અપવાસ. 'ઔર ઉપવાસ આદિક વ્રત હૈ વહ શુભક્રિયા હૈ, ઇનમેં આત્માકા રાગસહિત શુભપરિણામ હૈ ઉસસે પુણ્યકર્મ હોતા હૈ ઇસલિયે ઇનકો પુણ્ય કહતે હૈ. ઇસકા ફલ સ્વર્ગાદિક ભોગોંકી પ્રાપ્તિ હૈ.' જૈનધર્મ નથી. આહાહા...! ભાવપાહુડ છે. ૮૩ ગાથા છે. એ અહીં કહે છે.

'અને નિશ્ચયથી,...' આહાહા...! વ્યવહારથી કેવળજ્ઞાન, કેવળદર્શન, કેવળઆનંદની ભાવના ભાવે. આહાહા...! અરે...! પંચમઆરામાં પ્રભુ! તમે એકકોર કહો કે કેવળજ્ઞાન થાય નહિ. પંચમઆરામાં કેવળજ્ઞાન હોય નહિ અને વળી કહો પંચમઆરામાં કેવળજ્ઞાન છું એવી ભાવના કરવી? આહાહા...! પ્રભુ! તું સાંભળ, બાપા! આ તો ત્રણલોકના નાથ, જિનેશ્વરદેવની વાણી બાપુ છે. આહાહા...! આ કોઈ કલ્પિત વાત નથી. ત્રણલોકનો નાથ કેવળી એમ કહે છે, કે પંચમઆરામાં કેવળજ્ઞાન નથી. છતાં એ ભગવાન એમ કહે છે કે કેવળજ્ઞાન છે, કેવળજ્ઞાન છે, પરમાત્મા હું છું એમ ભાવના કરવી. આહાહા...! આવી વાત છે, ભાઈ! છે?

'નિશ્ચયથી,...' આહાહા...! 'હું સહજજ્ઞાનસ્વરૂપ છું,...' એ નિશ્ચય. ત્રિકાળ. ઓલો વ્યવહાર હતો. કેવળજ્ઞાન, કેવળદર્શન પ્રગટ થાય ને? પ્રગટ થાય એટલે પર્યાય હતી. અને પ્રગટ ન થાય ત્રિકાળી વસ્તુ ત્રિકાળ આત્મામાં ત્રિકાળ અનંતજ્ઞાન, અનંતઆનંદ, અનંત વીર્ય, અનંતસુખ ભર્યું છે. એ નિશ્ચય છે, એ ધ્રુવ છે. એ પલટતું નથી. એ પર્યાયમાં આવતું નથી. આહાહા...! એ હલતું-ચલતું નથી. આહાહા...! ભાગ્યવાનને તો કાને પડે એવી વાત છે, બાપુ! આહાહા...! ગડબડ-ગડબડ એવી ઉઠાવી દીધી છે. લોકો બહારમાં રાજી થઈ જાય. આમ કરવું... આમ કરવું... આમ કરવું... નિમિત્તથી આમ થાય.. નિમિત્તથી આમ થાય.

અહીં કહે છે, કે જે સમયે જે પર્યાય જીવની જે થવાની તે પોતાથી થવાની છે તે થાય. તે વખતે નિમિત્ત ભલે હોય, નિમિત્તથી થાય નહિ. તે સમયે, તે જીવની, તે પર્યાય થવાનો ક્રમબદ્ધમાં કાળ છે. આહાહા...! જન્મ ઉત્પન્ન થવાની નિજ ક્ષણ છે. એ માટે દરેક દ્રવ્યની ભલે ભગવાનની વાણી સાંભળે, પણ એ વખતે એ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થવાનો સ્વકાળ

છે, ત્યારે વાણી તો નિમિત્તમાત્ર છે. આહાહા...! વાણીથી પણ જ્ઞાન થતું નથી. આકરું પડે. એય...! 'યશપાલજી'! શું કરવું? આ બધો વ્યવહાર...

'નિશ્ચયથી, હું સહજજ્ઞાનસ્વરૂપ છું,...' ઓલામાં વ્યવહારમાં એ કહ્યું હતું, કે શુદ્ધસદ્ભૂતવ્યવહારથી અતીન્દ્રિય જ્ઞાનસ્વભાવવાળો પાછો ડોં. એ પર્યાય પણ અમૂર્ત અને અતીન્દ્રિય સ્વભાવ છે. કેવળજ્ઞાન, કેવળદર્શન એ પણ અમૂર્ત, સાદિ અનંત, અતીન્દ્રિય સ્વભાવવાળા શુદ્ધસદ્ભૂતવ્યવહાર છે. આહાહા...! 'નિશ્ચયથી, હું સહજજ્ઞાનસ્વરૂપ છું,...' સ્વભાવિક જ્ઞાન સ્વભાવ સ્વ..સ્વ.ભાવ. સ્વ એટલે મારો ભાવ જ શુદ્ધજ્ઞાન છે. પ્રગટવું કે નાશ થવું કે એવું મારામાં છે જ નહિ. આહાહા...! નિશ્ચયથી તો હું જ્ઞાનસ્વરૂપ છું. જ્ઞાનપ્રગટવું કે જ્ઞાનનો વ્યય થવો, કે ઓછું થવું કે વધવું એ મારી ચીજમાં છે જ નહિ. આહાહા...! જુઓ! આ સમ્યગ્દર્શનનો વિષય. સમ્યગ્દર્શનનો વિષય ધ્યેય આ છે. આહાહા...!

ઓલામાં એમ કહ્યું હતું કે 'પરમાત્મા તે હું છું એમ જ્ઞાનીએ ભાવના કરવી;...' આ 'નિશ્ચયથી, હું સહજજ્ઞાનસ્વરૂપ છું,...' આહાહા...! એમ ભાવના કરવી. બેય ઠેકાણે એમાં એવું છે. આહાહા...! 'હું સહજજ્ઞાનસ્વરૂપ છું,...' જ્ઞાનસ્વભાવ. આત્માનો સ્વ એટલે પોતાનો ભાવ જ ભાવ જ્ઞાન છે. એ તો આત્મા જેમ નિત્ય છે તેમ એ સ્વભાવજ્ઞાન નિત્ય છે. આહાહા...! ભગવાનઆત્મા નિત્ય છે, અવિનાશી છે. તેમ તે જ્ઞાન પણ નિત્ય અવિનાશી છે. તે હું છું. એમ નિશ્ચયથી સમ્યગ્દષ્ટિ આમ ભાવના કરે છે. આહાહા...! આવી બધી વાતુંનો ફેરફાર. હવે ક્યાં ઓલા વ્રત અને તપને. પર્યુષણમાં કરે ત્યાં ધર્મ... ધર્મ... ધર્મ... ધર્મ... થઈ ગયો જાણે. પછી રથકાઢે, એમાં વ્રત લે, બ્રહ્મચર્ય લે જાણે સાત જણા બાળબ્રહ્મચર્ય તરીકે, એમાં વરઘોડો કાઢે જાણે ધર્મ થઈ ગયો. આ શરીરથી બ્રહ્મચર્ય પાળે તો એ કદાચ શુભભાવ હોય. એ ધર્મ-બર્મ નથી. આહાહા...! 'શાંતિભાઈ'! આવી વાત છે. 'દેવીલાલજી'! આવી વાત છે. પ્રભુ! માર્ગ તો આવો છે. અરે...! જગતને બેસે, ન બેસે, એને ઘડમાં આવે ન આવે, કોઈ દિ' અંદર નિવૃત્તસ્વરૂપ શું છે અંદર? નિવૃત્તનો પિંડ આખો પડ્યો છે. જેમાં પર્યાયની પ્રવૃત્તિ પણ નથી. નિર્મળ કેવળજ્ઞાનની પર્યાય પ્રગટી છે એ પણ જેમાં નથી. આહાહા...! એ તો નિશ્ચય ધ્રુવ સહજજ્ઞાન સ્વરૂપ છે. કેવળજ્ઞાન તો પ્રગટપર્યાય છે.

'હું સહજજ્ઞાનસ્વરૂપ છું,...' હું સહજજ્ઞાનસ્વરૂપ. મારું સ્વરૂપ જ સહજજ્ઞાન છે. હું એક સહજજ્ઞાનસ્વરૂપ જ છું. સહજજ્ઞાન સ્વભાવ છું. સ્વભાવ એટલે મારો સહજજ્ઞાન જ સ્વભાવ છે. હું જેમ ત્રિકાળ છું એમ મારો જ્ઞાનસ્વભાવ, સ્વ... ભાવ, ભાવવાન આત્મા એનો સ્વભાવ ત્રિકાળ છે. આહાહા...! અહીંથી ક્યાં જાવું? ત્યો અહીં તો ઓલું વ્યવહાર કરતા કરતા નિશ્ચય થાય. વ્યવહાર કરો... વ્યવહાર કરો... વ્રત કરો, તપ કરો. આ કરો. હવે એને અહીં લઈ જવા. આહાહા...! પ્રભુનો મારગડો તો એવો છે. ભગવાનના તો વિરહ પડ્યા. ભરતક્ષેત્રમાં પરમાત્મા તો રહ્યા નહિ. મહાવિદેહમાં રહી ગયા. કોઈને કેવળજ્ઞાન થાય

એવી શક્તિ રહી નહિ. આહાહા...! એમાં આવી વાત કરવી અને ઉલટી વાતુંને નિષેધ કરવી જગતને કઠણ પડે. આહાહા...!

પ્રભુ! તો મહાવિદેહમાં બિરાજે છે એ એમ કહે છે. મહાવિદેહમાં પ્રભુ બિરાજે છે. એની વાણીમાં આ આવ્યું છે. એ વાણીમાં આચાર્યોએ ગૂંથણી કરી છે. આહાહા...! માલ બધો તીર્થકરના ઘરનો છે. આ વાત તો બધી.. આહાહા...! શું કહેવાય?

મુમુક્ષુ :- આડતિયા થઈને...

પૂ. ગુરુદેવશ્રી :- આ તો આડતિયા થઈને માલ વેચે છે. વચ્ચે-આડતિયા પ્રભુ! આમ કહે છે, ભાઈ! ભગવાન આમ કહે છે. આહાહા...! એકવાર તો ઠરી જાય એવું છે. આહાહા...!

ઓલામાં હું છું એમ હતું. આ પણ હું છું એમ જ છે. આહાહા...! ઓલો હું છું એ પરમાત્માની પર્યાયની અપેક્ષાએ હતી. આ દ્રવ્ય અપેક્ષાએ વાત છે. વસ્તુ. આહાહા...! હું પરમાત્મા ‘સહજજ્ઞાનસ્વરૂપ છું,...’ સ્વભાવિકજ્ઞાનસ્વરૂપ છું. જ્ઞાન પ્રગટવું ને જ્ઞાન અવરાવું કે ઢંકાવું કે ઓછું એ કાંઈ મારામાં છે જ નહિ. એક સહજજ્ઞાનનો પિંડ પ્રભુ આત્મા હું છું. નિશ્ચયથી ત્રિકાળ સહજજ્ઞાન, કેવળજ્ઞાનની પર્યાય પણ સ્વરૂપમાં નથી. આહાહા...! એ તો જ્ઞાનગુણસ્વભાવ ત્રિકાળ છે. એવી કેવળજ્ઞાનની અનંતી... અનંતી... અનંતી... અનંતી... પર્યાયનો પિંડ જ્ઞાનગુણ છે. એ ત્રિકાળ સહજજ્ઞાનસ્વરૂપ છે. આહાહા...!

‘હું સહજદર્શનસ્વરૂપ છું,...’ સ્વભાવિકદર્શનસ્વરૂપ છું. દેખવું-દેખવું. દષ્ટા. પહેલામાં જ્ઞાતા. સ્વભાવિક જ્ઞાતાસ્વરૂપ છું. જ્ઞાતાસ્વરૂપ કરું અને કરું તો જ્ઞાતા એમ નથી. સ્વભાવિક જ્ઞાતાસ્વરૂપ છું. સ્વભાવિક એટલે પોતાથી જ એનું દષ્ટાસ્વરૂપ છું. આહાહા...! ઓહો...! ‘હું સહજચારિત્રસ્વરૂપ છું...’ આહાહા...! હું સહજસ્વભાવચારિત્ર ત્રિકાળી ચારિત્ર સ્વરૂપ છું. શાંતિ... શાંતિ... શાંતિ... શાંતિ... અકષાયસ્વભાવ... આહાહા...! આવી આકરી વાત છે. ઓલી વ્યવહારની વાતું સાંભળે. દસ-દસ હજાર માણસ ભેગા થાય અને લોકો રાજી થઈ જાય આહા...! ભારે ધર્મ કર્યો, ભારે ધર્મ થયો. આહાહા...!

ભાઈ! પ્રભુનો માર્ગ અલૌકિક છે. દુનિયા નિંદે તો નિંદો. ‘નિયમસાર’માં આવે છે ને? ‘નિયમસાર’માં. કે નિંદો તો નિંદો ઇષ્ટમાર્ગ આ છે, બાપુ! એની નિંદા કરો તો કરો, ન ગોઠે તમને તો એનો વિરોધ કરો. બીજું કાંઈ થાય એવું નથી. આહાહા...! સ્વભાવિકદર્શનસ્વરૂપ છું. ‘હું સહજચારિત્રસ્વરૂપ છું...’ ચારિત્ર પ્રગટ થાય એ નહિ. ચારિત્ર એટલે અકષાયભાવ, વીતરાગભાવ. હું વીતરાગભાવસ્વરૂપ જ છું. ચારિત્ર એટલે વીતરાગભાવ પ્રગટે એ પર્યાય છે. આ તો વીતરાગભાવસ્વરૂપ જ છું. આહાહા...! સમ્યગ્દષ્ટિ પોતાના આત્માને એમ માને છે. કોઈનું કરેલું અને કરવું અને આ મદદ કરું, લઉં, દઉં એ સમકિત દષ્ટિ માનતો નથી. આહાહા...!

વ્યવહારરત્નત્રયને પણ જ્યાં હેય માને છે. આહાહા...! વ્યવહાર-વ્યવહાર, સદ્ભૂત

વ્યવહારનયને પણ વ્યવહાર માને છે, કેવળજ્ઞાનને પણ વ્યવહાર માને છે. આહાહા..! એ ત્રિકાળી ચારિત્રસ્વરૂપ છું. અકષાયસ્વરૂપ વિકારરહિત શાંત... શાંત... શાંતિનો સમુદ્ર પ્રભુ! શાંતિનો સાગર આત્મા ત્રિકાળ ચારિત્રસ્વરૂપ જ છું. આહાહા..! ‘અને હું સહજચિત્શક્તિસ્વરૂપ છું...’ સહજ ચિત્જ્ઞાનના વીર્ય. જ્ઞાનનું વીર્ય જે બળ, એ સહજસ્વરૂપ છે. મારું બળ કોઈ પર્યાયમાં આવે તો બળવંત એમ કાંઈ નથી. હું સ્વભાવે બળવંત જ છું. આહાહા..!

‘સહજ ચિત્..’ જ્ઞાનશક્તિ. જ્ઞાનનું બળ છે, આનંદનું બળ છે. શ્રદ્ધાનું બળ છે. એ ત્રિકાળી છે. આહાહા..! આવો ઉપદેશ હવે. છોકરાઓને નાનાને પણ આ. આવો માર્ગ તો આ છે ને, ભાઈ! ક્ષણમાં દેહ પડી જાય છે જુઓને! આહાહા..! ઓલો જુઓને બિચારો ક્ષણમાં મરી ગયો. ‘હિંમતભાઈ’નો, ‘મનસુખ’નો છોકરો અહીં હતોને .. અહીંથી આમ ..પછી પરણ્યો હતો ને છોડી દીધું હતું. કાલે અકસ્માત થયો ને મરી ગયો. આ ‘હિંમતભાઈ’નો ‘મનસુખ’ એનો નાનો ત્રીજાનંબરનો છોકરો. અહીં ઘણા દિ’ રહેતો. લઠ શરીર લઠ. ગમે તેમ થયું અકસ્માત થયો. ઉડી ગયો. દેહની સ્થિતિ કેવી? બાપુ! આહા..! અરે..! રાગ અને પુણ્ય-પાપના પરિણામ પણ જ્યાં આત્માના નથી. આહાહા..! અરે..! જ્યાં કેવળજ્ઞાનની પર્યાય પણ આત્માની નિત્ય નથી. આહાહા..! એ પણ સદ્ભૂત વ્યવહારનયે છે. પર્યાય છે. આ તો અનંત-અનંતગુણનો ધણી, અનંતશક્તિ, ચિત્શક્તિ સંપન્ન, જ્ઞાનશક્તિ, જ્ઞાનબળ, દર્શનબળ, આનંદબળ, શાંતિબળ, એવો અનંતાબળથી ભરેલો ભગવાન ત્રિકાળ છું. મારા બળમાં હિંમત કોઈ દિ’ આવી નથી. આહાહા..! આવી વસ્તુ છે. કહો, ‘ઝવેરચંદભાઈ’! તમારે ‘આંકડિયા’ ફાંકડિયામાં ક્યાંય આવું ક્યાં હતું? આહાહા..!

ત્રણલોકના નાથ જિનેશ્વરદેવ પરમેશ્વરનું ફરમાન છે. આહાહા..! આવું ક્ષણભંગુર સ્વરૂપ. રાગ ક્ષણભંગુર, અરે..! કેવળજ્ઞાન નાશવાન. કેમ કે એ પર્યાય છે. પર્યાય નાશવાન છે અને હું ત્રિકાળી અવિનાશી છું. આહાહા..! એવી ભાવના સમક્રિતીએ કરવી. વિશેષ કહેશે...

(શ્રોતા :- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)